

ויש מפרשים שלדעת רבינא כל שנעשה אפר אין נחשב 'שלדו קיימת' אלא בנחרך בלבד (ריטב"א). וכתב שם 'הלכתא כרבה'. והמהדיר הגיה: 'רבינא'. אך יתכן שכוונתו לרבא, וכמו שנראה מהרמב"ם שנקט כרבא [וע' רשב"א ברכות כ שהלכה כרבא כנגד רבינא מפני שהיה רבו, וכיו"ב כתב בחו"א בכורות יח, במחלוקת רבא ור"פ תלמידו]. ובחו"א (קיד, 1) נסתפק שמא פסק הרמב"ם כרבינא, ע"ש.

'המפלת יד חתוכה... אין נותנין לה ימי טוהר. מאי טעמא, אימא הרחיקה לידתה.'
 ... נראה דדוקא לענין ימי טהרה לא מהני חזקתה לומר דהשתא הוא דקילדה, דכיון דמסופקנין אנו על לידה דהשתא אי הוי לידה גמורה או דלא הוי כי אם מיעוט ולד, הוי כעין חזקה דלא הוי לידה, כמו שהיתה שעה קדם... אבל אינה מטמאה למפרע שמא הקדימה לידתה – דאוקמה אחזקתה, וכיון שהיתה בחזקת טהרה ואפילו לתרומה וקדשים אפשר דלא מחמירינן כאן. ואין זה תימא שהחזקה מהני למפרע ולא אדהשתא, שאין החזקה לעולם עד שהדבר כמקדם, אלא אחרי שאין ודאי מוחלט להאדם כי אם שלא יסיר עיניו, הנה מתחלה נתנו חקי ד' ותפקידם על פי החזקה שהשאירה לו העין בראיתה המוקדמת ולא ישונה מצותו עד שיראה את הפכו, ואז ישמור פקודתו על פי ראייתו ע"פ מצב הדבר מעת ראייתו ואילך, אבל עליו להחזיק את המצב הראשון בראיתו הראשונה עד שראה הפכו אף במה שהוא נוגע להעתיד לאחר שכבר ראה שינויו... והלכך סבירא לן דחזקת אם לא מהני לבת, משום דחזקת האם החזקנו בפועל ולפיה שבנו דרכנו, משא"כ בבתה, וה"ה הכא נהי דמחמירינן לבלי תת לה ימי טהרה מ"מ לא מטמאין לה למפרע... וצ"ע' (מתוך חזון איש קטו, א).

'אמר אביי: אינה חוששת לכל דבר מדאורייתא אבל מדרבנן חוששת.' וקשה כיצד פסק ושנה 'אינה חוששת', היה לו לומר דבר תורה אינה חוששת, וכמו ששואל הגמרא בכל מקום כיוצ"ב? ומתוך הדוחק יש לומר שגזרת אמוראים היא ולא נגזרה בימי חכמי המשנה. וטעמם משום שגזרו הוצאת ידו אטו הוצאת ראשו (עפ"י ריטב"א).

(ע"ב) 'אמר עולא: לא, הא מני רבי אליעזר היא... לאו אמר ר"א התם בעינן דידע אי בשרץ איטמאי אי בנבלה איטמי, הכא נמי בעינן דידע אי בלובן איטמי אי באודם איטמי...' – ולפי זה לא פטור אלא בשוגג ומשום שלא קדמה להעלמתו ידיעה במה נטמא. אבל לטעמו של רב שפטור מגזרת הכתוב מזכר ועד נקבה – פטור בין בשוגג בין במזיד. וכן פסק הרמב"ם (ע' דובב מישרים ח"א קלד. ואף מותר לכתחילה מדין תורה להיכנס למקדש – כן כתב בשו"ת אבני נזר אה"ע יטו, ונכפל בחו"מ קכח – דלא כדעת הורע-אברהם).

'האי נמי מבעי ליה במי שיש לו טהרה במקוה, פרט לכלי חרס.' נראה שבכלל זה נתמעטו אוכלים ומשקים, שאין להם טהרה במקוה [וגם אינם נעשים אב הטומאה, ככלי חרס. עתוס']. ולכך בשר קדשי קדשים שנטמא – שורפים אותו בפנים ואין צריך להוציאו (ע' שקלים חו; רמב"ם פסוה"מ יטו, ו) – שלא נאמרה בהם תורת שילוח מחנות (ע' תקלין חדתין שקלים שם ג). ויתכן שמדרבנן אסור. ע' הגהות הגר"א על הירושלמי שם. והוא הדין בכלי חרס – ע' יראים שלם רעזו).

דף בט

'הוחזקה עוברת' – הוחזקה מעוברת [כמו 'מביאים נשים עוברות וילדות שם' – פרה ג, ב].

(ע"ב) 'אשה שיצאתה מלאה ובאה ריקנית... אימר יולדת נקבה בזוב היא...' מדובר שאומרת שראתה דם שלא בשעת לידה ואינה יודעת מתי וכמה ימים ראתה, ולכך אנו חוששים שמא ילדה מתוך זוב, אבל לא אמרה כן – אין מחזיקים אותה ביולדת בזוב וגם אין חוששים שמא ראתה דם לאחר הלידה, שאין חוששים לראיה כל זמן שלא ידעה אלא בשעת הוסת. וכן משמע בפרק אחרון. ואם אין אתה אומר כן, השוטה והחרשת והקטנה שראתה תהיינה אסורות לשמש לעולם שמא ראו והן אינן מרגישות ולא יודעות (רמב"ן).

'אלא שבוע רביעי אע"ג דקא חזיא דם תשמש דהא דם טוהר הוא, לאו משום דלא אזלינן בתר רובא...' – ואף על פי שחוששים שמא רוח הפילה, מצריכים אותה לטבול צ"ה טבילות, ואין אומרים ספק ספקא הוא; ספק נפל הפילה ספק רוח הפילה, ואפילו אם נפל, שמא אין זמנה היום לטבול – שכדאי היא טבילה בזמנה מצוה להצריכה טבילות אלו אפילו בשני ספקות, שהרי מים מזומנים לפניה לטבול בהם (עפ"י ריטב"א ושאר ראשונים לעיל יח: – בבאור ה"הוה אמינא' של הגמרא שם לסייע לרבי יהושע בן לוי מהברייתא).

ורמו הריטב"א ללשון הגמרא בע"ז לו: 'מאי בשיקעתא – זילו טבולו' ושם משמע שהוא מצד מדה ראויה ואינו חיוב גמור מן הדין – ערמב"ם הל' אבות הטומאות טו, ט וש"ע או"ח קס, יא ובהגר"א. וכן נראה מסברא, שהרי בכל מקום הולכים אחר ספק ספקא להקל אלא שאם אפשר להחמיר בקל יש להחמיר. ע"ע במובא בע"ז שם ובבכורות ט. וצ"ע.

'שבוע שני מטבילין אותה בלילותא אימר יולדת נקבה היא, ביממא – אימר יולדת זכר בזוב היא' – ואין עולים לה טבילות של לילה, כיון שנאמר בזבה וספרה לה שבעת ימים צריכה לספור מקצת מן היום דוקא, אבל מקצת מהלילה לא עולה לה אעפ"י שמקצת היום ככולו (תורי"ד).

דף ל

'סוף שבוע קמא ליטבלה?...' – לפי שהעמדנו בבין השמשות [ולא בלילה, כמו שפרש"י], אם כן הלא יכולה להפסיק בטהרה כשבאה לפנינו והריהי סופרת שבעה נקיים וביום השביעי טבול (עפ"י רמב"ן). לכאורה משמע מפשט הלשון שמועיל הפסק טהרה בבין השמשות [ובטעם הדבר, הגם שהפסק טהרה מעכב מעיקר הדין לדעת הרמב"ן (להלן סט – ודלא כהתורא"ש שם שכתב שחומרא היא מדרבנן), היה מקום לומר משום דאזלינן בתר חזקת יום. וצ"ע], ואולם בתורי"ד מבואר שספק הוא אם תועיל בדיקתה, כי שמא עתה לילה, ורק מספק אנו מצריכים אותה לטבול ביום השביעי. ושם גם כוונת הרמב"ן כן (וכמו שכתב הב"י (קצו) שאין מועילה בדיקה בין השמשות משום ספק לילה. וע"ע בענין זה באגרות משה או"ח ח"ד סוס"י סב ויו"ד ח"ד יז, כו, ובתשו' הגר"ע יוסף שליט"א).

'המפלת ליום ארבעים אינה חוששת לולד.' רש"י פירש 'יום מ' – לטבילתה'. יש לשמוע [מכך שהזכיר טבילתה, ולא פירש כפשוטו יום מ' לשימושה כמו שכתב הרמב"ם, ומדובר ששימשה רק כאותו יום] שהמפלת בתוך ארבעים לטבילתה, אין לה לחוש שמא נתעברה מקודם לכן, וודאי לא מלאו לעובר ארבעים יום, שאם היתה מעוברת מקודם לא היתה רואה גידות שהרי אין דרכה של מעוברת לראות דם (כן פסק בתשובת עבודת הגרשוני. וכן משמע מה'תשובה מאהבה' ח"א ע, וכ"כ בחכמת אדם קא – מובא בפ"ת קצד סק"ג. ודוקא בראיית דם ממש, ולא בראית כתם. ע"ש).

ויש חולקים על כך (ע' חוות דעת קצד סק"ב וסדרי טהרה שם סק"ז), שהרי מן הדין תוך שלשה חדשים ראשונים